

תקציב הביטחון בעקבות מלחמת חרבות ברזל "עשור אבוד" (שוב) או שיקום וצמיחה

פרופ' (אמריטוס) מנואל טרכטנברג
אוניברסיטת תל אביב, מכון מנדל למנהיגות

כנס האגודה הישראלית לכלכלה
27-6-24



TEL AVIV אוניברסיטת
UNIVERSITY תל אביב

מחברי המסמך

תקציב הביטחון בעקבות מלחמת חרבות ברזל

מנואל מרכטנברג, ששון חדד, הדס שבתאי, יובל רז

פרופ' מנואל טרכטנברג חבר בוועדת ברודט לתקציב הביטחון 2006-07; ח"כ לשעבר, חבר בוועדת הכנסת לתקציב הביטחון - 2015-17; כיהן כראש המכון למחקרי ביטחון לאומי INSS - 2021-24

תת-אלוף (מיל') ד"ר ששון חדד – חוקר בכיר אורח ב-INSS, כיהן כיועץ הכספי לרמטכ"ל וראש אגף התקציבים במשרד הביטחון

אלוף-משנה (מיל') ד"ר הדס שבתאי, כיהנה כראש מחלקת תקציבים בזרוע היבשה

יובל רז – כיהן כסגן בכיר לחשב הכללי באוצר, בין היתר לתקציב הביטחון.

הערות מקדימות

מאז חיבור המסמך:

1. המצב הביטחוני והכלכלי החמיר

- המלחמה נמשכת, אין אופק
- היחסים עם ארה"ב הורעו
- הגירעון מטפס, הצמיחה פוחתת

2. ההתנהלות הפיסקלית: לא אחראית

3. מערבולת פוליטית בפתח

תקציב הביטחון כגורם מרכזי בכלכלת ישראל

❖ מגמות שאפשרו ההצלחה הכלכלית של ישראל:

יירידת % ההוצאה הביטחונית בתוצר ע"פ 40 שנה!

| תקציב הביטחון 2023 - 1983 | |
|------------------------------|-------------|
| % תוצר | שנה |
| 20.5% | 1983 |
| 9.2% | 1993 |
| 7.9% | 2003 |
| 5.4% | 2013 |
| 4.5% | 2023 |

יירידת % חוב-תוצר

❖ כיום המגמות מתהפכות!

סכנה לעתיד הכלכלי

חוזרים
שנה
אחורה!

תקציב הביטחון בטווח הבינוני-ארוך

מעבר להוצאות המלחמה ב- 2024-25, השאלה הקריטית:

מה % תקציב הביטחון בתמ"ג לאורך זמן?

שיקולים מרכזיים:

1. איומי הייחוס, הלקחים בעקבות המלחמה
2. מניעת "עשור אבוד" [מ-7 ל-17 אוגדות !]
3. שיקולים משקיים-חברתיים-תפיסתיים

שיקולים משקיים-חברתיים-תפיסתיים

1. צמיחה מאפשרת גידול גם של תקציב ביטחון - הגדלה פרמנטית של % ההוצאה הביטחונית תפגע בצמיחה, וע"כ בתקציב!

העיקרון: תקציב הביטחון צריך לגדול פחות משיעור הצמיחה = < חלקו בתוצר צריך לרדת

2. החוסן החברתי קריטי לביטחון הלאומי - בישראל "גירעון" גדול בשירותים חברתיים חיוניים

3. מחדל ה-7/10 לא מהעדר תקציב! הגדלת תקציב בעקבות כשל מונעת בדק בית, קביעת סדרי עדיפויות, התייעלות

שיקולים משקיים-חברתיים-תפיסתיים - המשך

הגדלת תקציב מקבעת תפיסה שביטחון משיגים רק ביותר
אמצעים צבאיים

מענים לצרכי מערכת הביטחון (מתוך דו"ח ברודט)

ניהול הפער

1. מענים מדיניים
2. שיתופי פעולה בינלאומיים
3. התאמות בתפיסת הביטחון

תוספת מקורות

1. תוספת מתקציב המדינה
2. שינוי בסדרי העדיפויות
בתוך תקציב הביטחון
3. תכנית התייעלות

המענה לא יכול להיות רק תקציבי!

גיבוש תוואי לתקציב הביטחון לעשור הקרוב

- תקציב הביטחון ל 2024-25 ברובו **כבר נקבע** ("לא סופי" ...)

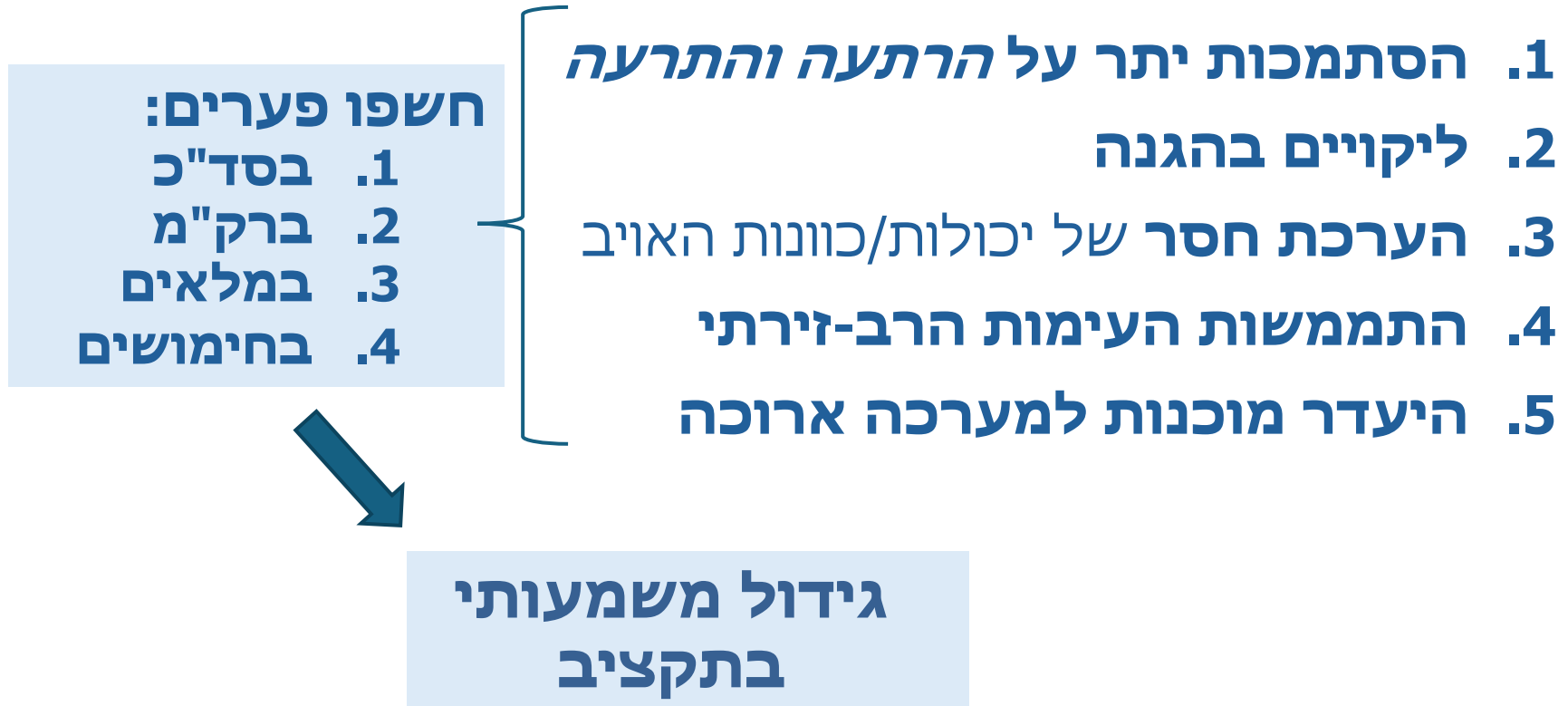
מה הלאה?

- לאחר **ייצוב המצב** (?): **תר"ש ל-2026-30**, ותקציב רב-שנתי לשם כך: **ועדה ציבורית**, אבל **ההרכב** קריטי!

הרכב ועדת ברודט: דוד ברודט (יו"ר), אילן בירן, איתן בן-אליהו, אורנה ברי, ניר גלעד, אלי הורוביץ, מנו טרכטנברג, אילן מזרחי וקרנית פלוג.

- אך **אין מנוס** מלהתוות תוואי תקציבי **כבר עכשיו**:
 - ✓ בגישת **"bottom-up"**, **ע"פ לקחים** עד כה מהמלחמה
 - ✓ עימות עם **אילוצים משקיים** = **"top down"**

צרכים מיידיים, לקחים ראשוניים מהמלחמה



תוספות תקציביות נדרשות בגישת "bottom up"

מיליארדי ₪

בנוסף לעלויות המלחמה עצמה!

| 2027 ואילך | 2026 | 2025 | נושא |
|---------------|-------------|-------------|------------------------|
| 2.5 | 3.0 | 3.0 | כוח אדם |
| 7.5 | 8.1 | 9.4 | פלטפורמות ואמצעי לחימה |
| 6.8 | 8.0 | 9.8 | חימושים ומלאים |
| 0.9 | 1.5 | 1.5 | תשתיות הגנה ופרימטר |
| 2.7 | 2.7 | 2.2 | שיקום, משפחות והנצחה |
| 1.8 | 2.1 | 2.6 | מע"מ על רכישות חו"ל |
| 22.2 | 25.4 | 28.5 | סה"כ |

bottom-up פוגש את ה-top-down

מתווה מומלץ לתקציב הביטחון – 2024-2029

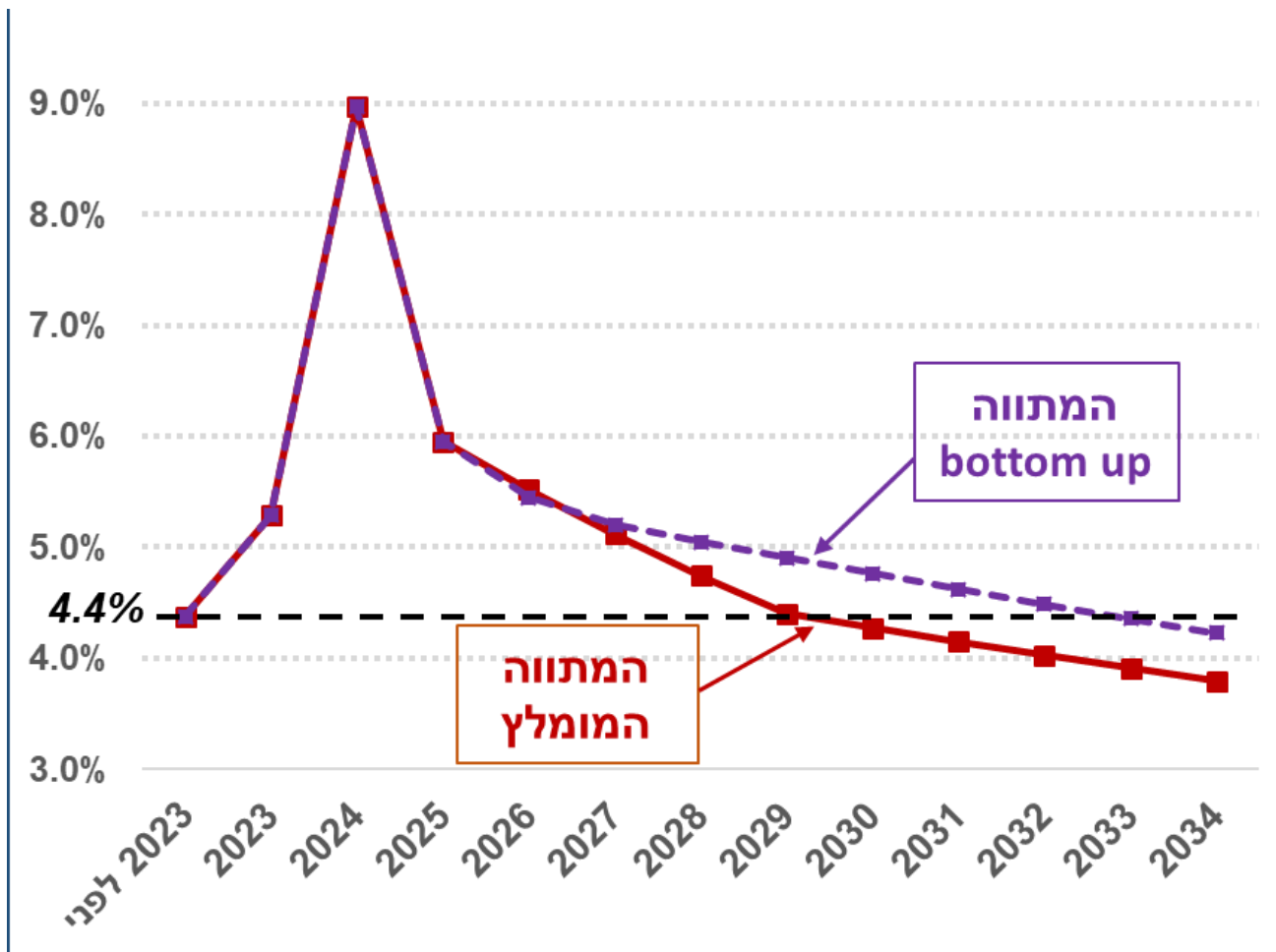
מיליארדי ש"ח

| 2029 | 2028 | 2027 | 2026 | 2025 | 2024 | |
|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-----------------------------|
| 88 | 88 | 88 | 87 | 85 | 84 | תקציב מקורי, מתווה 2023 |
| | | | | 5 | 67 | עלויות לחימה (?) |
| 22 | 22 | 22 | 25 | 29 | 20 | תוספות - bottom up |
| 11 | 16 | 20 | 27 | 29 | 20 | מתווה מומלץ – top down |
| 99 | 104 | 108 | 114 | 119 | 171 | סה"כ – מומלץ |
| 4.4% | 4.7% | 5.1% | 5.5% | 6.0% | 9.0% | % מהתמ"ג (הנחה 3% צמיחה) |

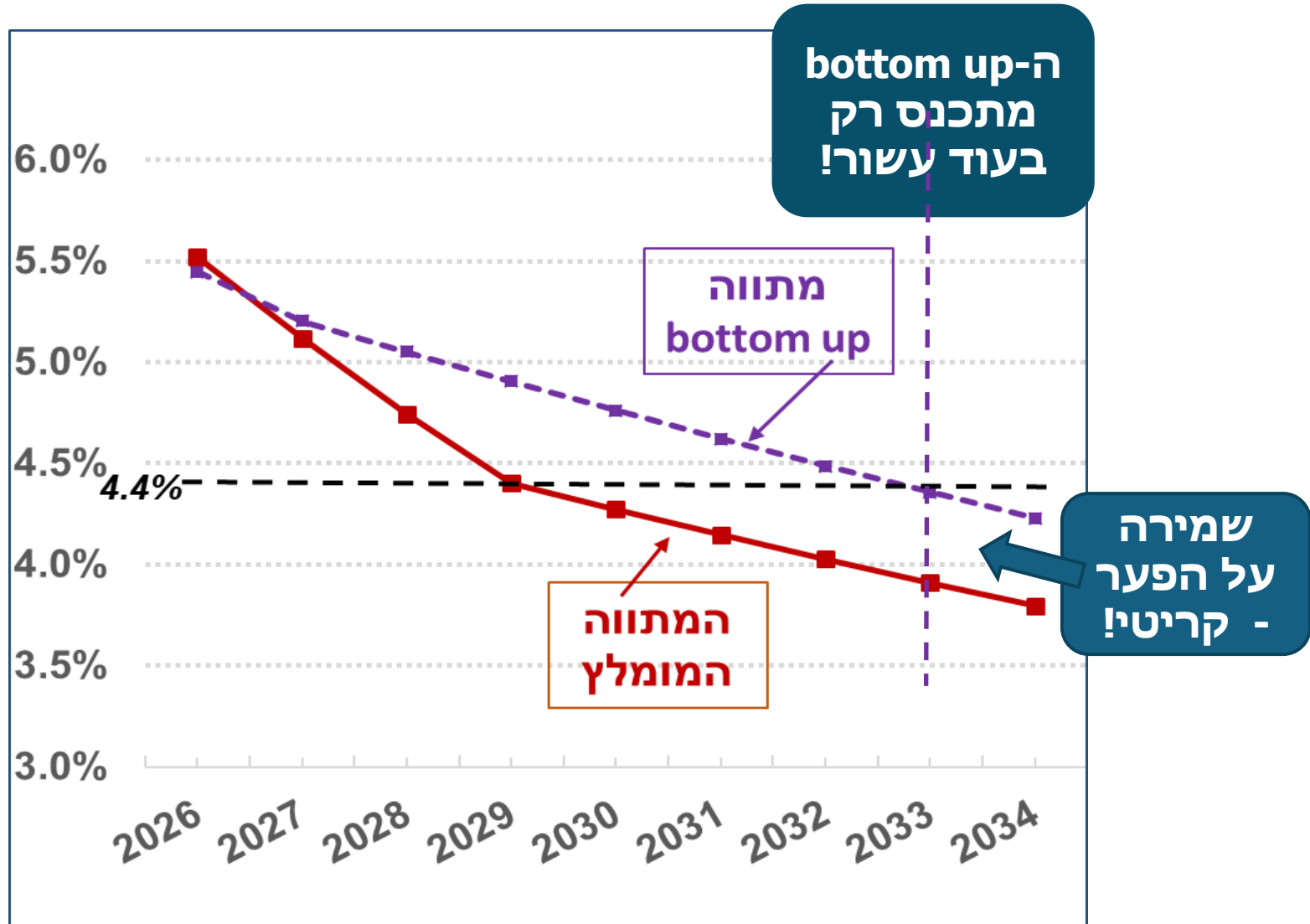


יותר מפי שתיים
מהתקציב המקורי!

תוואי תקציב הביטחון כ- % תוצר 2023 - 2034



תוואי תקציב הביטחון כ- % תוצר אחרי המלחמה (?) 2026 - 2034



הערות סיכום

❖ ההשלכות הפיסקליות רק חלק מהבעיה

- פגיעה קשה
בכלכלה
- התמשכות המלחמה
 - הרעה מדינית, העדר אופק
 - ואי ודאות עצומה

❖ השיקול הכלכלי-משקי נעדר ממוקד קבלת ההחלטות

בסוף, לא תקציב ביטחון כשלעצמו, גדול ככל שיהיה,
יבטיח ביטחון, אלא מעשה פוליטי – מדיני

דרוש שינוי, **ע כ ש י ו!**

לא להתמקד במה שהיה, אלא במה שצריך להיות מכאן ואילך...

